

Yttrande över utkast till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Dnr Ju2025/01157

Straffansvar för psykiskt våld

Inledande synpunkter

Hovrätten ser positivt på de förändringar som har gjorts i utformningen av straffbestämmelsen om dess placering i brottsbalken. Den centrala problematiken som framfördes i hovrättens föregående remissvar har emellertid inte avhjälpats genom de förtydliganden, ändringar och tillägg som gjort under beredningens gång. Hovrätten vidhåller därför de synpunkter som framfördes i remissvaret över departementspromemorian *Straffansvar för psykiskt våld* (Ds 2022:18) i den mån de inte beaktats i utkastet.

Förslaget om psykiskt våld

Liksom i promemorian konstateras i utkastet att det redan i dag finns goda möjligheter att inom ramen för befintlig lagstiftning beakta vissa former av psykiskt våld, även sådana som föreslås omfattas av den nya bestämmelsen. Härtill har Europarådets expertgrupp GREVIO vid sin granskning funnit att Sverige genom befintlig svensk lagstiftning uppfyller Istanbulkonventionens krav på kriminalisering. Hovrätten har tidigare anfört att omständigheten att befintliga straffbud inte tillämpas på psykiska företeelser inte utan vidare kan likställas med att sådana psykiska företeelser faller utanför det straffbara området och att praxis bör ges utrymme att utvecklas i stället för att en ny straffbestämmelse införs. Denna synpunkt gör sig alltjämt gällande. För det fall behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld även skulle bedömas föreligga i det fortsatta lagstiftningsarbetet anser hovrätten att det främst gör sig gällande avseende otillbörligt kontrollerande beteende. Detta behov skulle, som Åklagarmyndigheten anfört, kunna tillgodoses genom ett tillägg av rekvisitet otillbörlig övervakning i brottet ofredande. Angående hovrättens synpunkter på rekvisitet otillbörlighet, se nedan.

Hovrätten delar de synpunkter som Åklagarmyndigheten har fört fram i sitt yttrande gällande brottets straffskala, den föreslagna bestämmelsens förhållande till andra straffbestämmelser och brottsenheter (avsnitt 3.4). Dessa frågor bör belysas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Hovrätten anser alltjämt att tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen kan antas bli förenad med betydande bevisvärigheter, vilket gör att det fortsatt kan ifrågasättas om förslaget uppfyller kravet på att kriminalisering bör användas endast om straffsanktionen utgör ett effektivt medel för att motverka det icke önskvärda beteendet.

I utkastet föreslås att ett krav på otillbörlighet införs avseende hot, tvång och övervakning. Eftersom otillbörlighetsrekvisitet grundar sig på subjektiva omständigheter kan bedömningen av vad som anses vara otillbörligt komma att variera över tid. Så särskilt vid bedömning av otillbörligheten avseende hot och tvång, som i sig kan inrymma många ageranden. Brottsperioderna kommer sannolikt bli längre och möjligtvis sträcka sig över flera år. En gärning som inte skulle bedömas vara otillbörligt vid utförandet kan således komma att bedömas som otillbörlig när den senare aktualiseras inom ramen för ett åtal om psykiskt våld. Hovrätten ifrågasätter därför starkt om rekvisitet otillbörlighet bör användas i detta sammanhang. Vidare föreslås att preskriptionstiden för brottet ska börja räknas från när brottet upphört, således först från när enskilda och inte alltid i sig straffbara gärningar upprepats i tillräcklig mån. Mot bakgrund av vad som gäller vid fridskränkingsbrott, där varje enskild gärning som ingår i ett fridskränkingsbrott preskriberas för sig, framstår en sådan ordning som svårbegriplig.

I utkastet föreslås, på samma sätt som i promemorian, att de gärningar som ska ingå i brottet psykiskt våld – och som är inte straffbara i sig – blir straffbara först vid upprepat handlande. Frågan om när rekvisitet "upprepat" ska vara uppfyllt överlämnas enligt utkastet till domstolarna. Eftersom de gärningar som tillsammans blir straffbara kan antas variera såväl när det gäller karaktär som svårighetsgrad riskerar praxis avseende rekvisitet "upprepat" bli spretig och svårtillämplig. Detta i kombination med hovrättens betänkligheter om otillbörlighetskravet innebär att problematiken avseende svårigheterna för en enskild att på förhand avgöra vilka beteenden som kan komma att omfattas av det straffbara området kvarstår. Legalitetsaspekterna gör sig således fortsatt gällande med styrka.

Sammantaget anser hovrätten att förslaget i utkastet om att införa brottet psykiskt våld i 4 kap. 7 § brottsbalken inte bör genomföras. Hovrätten avstyrker därmed alltjämt förslaget.

Utvidgning av brottskatalogerna för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse, barnfridsbrott och hedersförtryck

Hovrätten har inget att invända mot att psykiskt våld, för det fall brottet införs, ska omfattas av brottskatalogen för barnfridsbrott och ingå i fridskränkingsbrotten och hedersförtryck.

Hovrätten instämmer i bedömningen i utkastet att förolämpning bör infogas i brottskatalogerna för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck samt att det inte finns något behov av att förändra åtalsreglerna för äreskränkingsbrotten.

Denna remiss har handlagts av hovrättspresidenten Anders Hagsgård, hovrättsrådet Carolina Granlund och tf. hovrättsassessorn Maria Svanberg Soldatova, referent.

På hovrättens vägnar

Anders Hagsgård

Maria Svanberg Soldatova